

TMMOB
ve
MESLEKİ DENETİM

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Selanik Cad. No:19/1 Yenişehir 06650 ANKARA
Tel: (312) 418 12 75 · Faks: (312) 417 48 24
www.tmmob.org.tr · tmmob@tmmob.org.tr
facebook.com/tmmob1954
twitter.com/TMMOB1954

ISBN

978-605-01-1469-0

BASKI

Karmatsan Basım Yayın Matbaacılık Promosyon ve Reklam Ürünleri Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mahallesi Kazım Karabekir Caddesi Kültür Çarşısı 7/12 İskitler
Altındağ/ANKARA

Tel: 0534 463 84 44 · Sertifika No: 52418

BASKI TARİHİ

Ocak 2022

SUNUŞ

Meslektaşlarımızın mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin kamunun ortak çıkarına uygun olarak gelişmesini sağlamak ve meslek etiğini korumak için gerekli girişim ve faaliyetlerde bulunmak Birliğimizin kuruluş amaçları arasında yer almaktadır.

Birliğimiz kurulduğu günden bu yana çalışmalarını bu amaç doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Gündelik insani faaliyetlerimizin ve toplumsal yaşamın ayrılmaz parçası olan mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı hizmetlerinin bilimsel ve teknik gelişmelere uygun biçimde kamunun genel çıkarı doğrultusunda uygun biçimde yapılmasının sağlanması, Birliğimizin ve odalarımızın temel görevidir.

Mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı alanında her türlü hizmete ilişkin mesleki yeterliliklerinin denetimi, meslek içi eğitimleri ve belgelendirilmeleri, sicil kayıtlarının tutulması vb. hususlar meslektaşlarımızın üyesi oldukları meslek odası tarafından yürütülmesi zorunlu iş ve işlemlerdir. Odalarımız ve üyelerimiz arasındaki ilişkinin temelini ve ayrılmaz bir unsurunu oluşturan tüm bu konulara ilişkin mevzuat düzenlemeler, kuruluş yasamızdan aldığımız yetki ile, birliğimiz ve odalarımız tarafından yapılmaktadır.

Birliğimiz ve odalarımızın mesleğimizi, meslektaşlarımızı ve toplumun çıkarını korumak için gerçekleştirdiği bu faaliyetler, ne yazık ki sermaye çevrelerini ve onların çıkarlarının temsilcisi olan hükümetleri rahatsız etmektedir. Neoliberalizmin temel düsturlarından biri olan “kürsüzleştirme” uygulamalarının bir parçası olarak gelişen bu süreçte, birbiri ardına yapılan mevzuat değişiklikleri ile odalarımız ile üyeleri arasındaki bağ kesilmeye çalışılmakta, odalarımızın asli görevi olan mesleki denetim faaliyetleri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Mühendislik ve mimarlık etkinliklerinin toplum yararı gözetilerek, bilim ve teknolojinin gereklerine, yasal kurallara, mesleki davranış ilkelerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla TMMOB’a bağlı Odalar tarafından yürütülen mesleki denetimlerin engellenmesine yönelik girişimlere izin vermeyeceğiz.

Elinizdeki bu broşürde TMMOB ve bağılı odalarının mesleki denetim faaliyetlerinin hukuksal temeline, bu doğrultudaki çalışmalarını tarihsel seyrine ve mesleki denetim uygulamasının engellenmesine yönelik girişimlere yer veriyoruz.

Emin KORAMAZ
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

GİRİŞ

- 1- TMMOB Kanunu'nda Birliğin Amaçları
- 2- TMMOB'nin Temel İlkeleri ve Çalışma Anlayışı
- 3- TMMOB Mesleki Denetim Uygulamaları Tarihçesi
- 4- Mesleki Denetim Nedir?
- 5- Neden Mesleki Denetim?
- 6- İdare Meslek Odası Kavramlarının Anayasal Tanımı ve ilişkisi
- 7- Mesleki Denetime Neden Karşı Çıkmaktadır?
- 8- Sermaye- Bakanlık -YÖK Kısılacında Mesleğin Geldiği Nokta
- 9- Mesleki Denetim Uygulamasının Yasaklanması Karşısında Doğacak Kamu Zararları Nelerdir? Kimlerin Hakkı İhlal Edilmektedir?

Bu rapor, iktidarın başta Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve diğer ilgili Bakanlıklar üzerinden Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)'ye bağlı Odaların kamu adına kamusal-mesleki-toplumsal sorumluluk ve etik ilkeler çerçevesinde yürüttüğü mesleki denetim faaliyetlerinin engellenmesi üzerinedir.

Konu, TMMOB ve bağlı Odalarının yaptığı mesleki denetimden iç işleyişlerine, üyelerimizin toplumsal yaşamın hemen her alanında yürüttükleri faaliyetlerine, TMMOB ve bağlı Odaların Bakanlıklarca siyasi iktidarın idari ve mali denetimi kapsamına alınmasına, TMMOB Yasası değişikliği girişimlerine ve kamu ile sermaye-rant çevrelerinin icraatlarına, kamu idaresine nasıl yaklaşıldığına dek uzanmaktadır.

Mevcut iktidar tarafından özellikle son yıllarda yapılan yasal değişiklikler, kamusal dolayısıyla toplumsal yaşamın serbest piyasanın ekonomik-politik anlayışına uygun olarak yeniden yapılandırılması eksentlidir. Serbest piyasa ekonomisinin gereği olarak, sermayenin önündeki tüm engellerin ortadan kaldırılması, mesleki alanların ve mesleki uygulamaların ulusal/uluslararası sermaye gruplarının çıkarları doğrultusunda düzenlenmesi, kamusal değerlerin metalaştırılarak piyasaya açılması, ulusal yatırımların özelleştirilerek elden çıkarılması mevzuat değişikliklerinin ana temelini oluşturmaktadır.

Kamu yönetiminin, kamusal hizmetlerden çekilmesi, sosyal devlet uygulamalarının ortadan kaldırılması, kamu yatırımlarının azaltılması, kamu kesiminde istihdamın daraltılması, eğitimden sağlığa, altyapı yatırımlarından, üretim ve mesleki hizmet süreçlerinin denetimine kadar geniş bir yelpazenin, piyasalaşmasına yol açmıştır.

Hemen her mesleki alan, bilimsel mesleki gereklilikler ve toplumsal ihtiyaçlar yok sayılarak, paraya, ranta, rekabete, piyasaya açılmaktadır.

Mevcut iktidar tarafından gerçekleştirilen ve 16 Nisan 2017 referandumu sonrası devam eden mevzuat değişiklikleri, meslek alanlarımızın temel bilimsel kabullerini dahi yok sayan, Meslek Odalarının mesleki faaliyetlerinde ve özellikle mesleki denetim işleyişinde köklü

değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklikler meslek alanlarını ve mesleki faaliyetleri piyasa-rant çıkarları eksenli yozlaştırmakta ve meslek örgütlerini işlevsizleştirmektedir.

Siyasi iktidarın meslek Odalarına dönük girişimlerine kaynaklık eden önemli bir faktör de, Meslek Odalarının özelleştirmelere ve bilimsel teknik gerekliliklere aykırı projelere karşı yargı yoluyla mücadelesidir.

Siyasi iktidar bu nedenlerle TMMOB ve bağlı Odalarını devre dışı bırakarak rant esaslı icraatlarının önünü açmak istemektedir. Birliğimizin görüşü alınmadan TMMOB Yasası'nın değiştirilmesi girişimleri başta olmak üzere, mühendislik, mimarlık, şehir planlama hizmetlerinin kamusal niteliğini kaldırmak bununla birlikte mesleki denetimi ortadan kaldırma, TMMOB ve bağlı Odalarını Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile ilgili Bakanlıklara bağlama girişimleri bu nedenlerde kök bulmaktadır.

Yapılan ve yapılmak istenen değişikliklerin, Meslek Odalarının kamu adına yaptığı mesleki denetimi ortadan kaldıran, Odalar ile üyeleri arasındaki ilişkiyi zedeleyen, mühendis, mimar, şehir plancıların kazanılmış haklarını gasp eden, toplumu ve çevreyi ilgilendiren birçok olumsuz yönü bulunmaktadır.

04.07.2011 tarihli 644 ve 17.08.2011 tarihli 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnemelerle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulması ve o tarihten itibaren çıkarılan torba kanunlarla, İmar ve Yapı Denetim Kanunlarında yapılan değişiklikler ve bu kanunların ikincil mevzuatında yapılan düzenlemelerle, sistematik bir biçimde başta TMMOB olmak üzere meslek odaları hedef alınarak, yetkilerinin budanması, üye ile bağlarının kopartılması, TMMOB ve bağlı Odalarının etkisizleştirilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

Yapılan bu düzenlemeler ile paralel olarak sistematik bir dezenformasyon süreci işletilmekte, Üye-Oda ilişkisini kesmenin yolu olarak, *mesleki denetim* uygulamasının bilinçli bir şekilde "vize-onay" şeklinde adlandırılarak kullanıldığı görülmekte; bu kavram üzerinden siyasi bir söylem de geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bugün ülkemizde, neoliberal yaklaşımlar ve iktidarın rant politikalarıyla şekillenen, egemen sermaye birikim politikaları, Büyükşehir kanunu (Bütünşehir), Mera kanunu , Orman kanununda 2B maddesi kapsamındaki kamu arazilerinin satışı ve kentsel dönüşüm süreçleri ile tüm ülkenin imara açılması gibi rant temelli politikalar mühendislik, mimarlık, şehir planlama hizmetlerini doğrudan olumsuz olarak etkilemektedir. Mesleki düzlemde bilim, teknoloji, Ar-Ge, inovasyon, bilişim, sanayi, enerji, tarım, çevre ve kentleşme politikalarının dinamik gücü olması gereken mühendis, mimar, şehir plancıları mevcut iktidar tarafından ikinci plana itilmiş, bazı alanlarda yetkiler uluslararası sermaye kuruluşlarına devredilmiş, bazı alanlar ise neredeyse ortadan kaldırılmıştır. Ar-Ge faaliyetleri ile mühendislik arasındaki bağ unutulmuş; mühendislik, mimarlık ve şehir planlama hizmetlerinin ana sektörleri kamusal fayda anlayışından çıkarılıp serbestleştirme, özelleştirme, ticarileştirmenin arpaıkları haline getirilmiş; kentler ranta göre şekillendirilmiş ve plansızlık egemen kılınmıştır. Bu süreçte meslek odalarının meslek disiplinleri ile kamusal hizmet ve kamusal mesleki denetim esaslı örgütlülüklerinin şekli yapılarla dönüştürülerek etkisiz hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Mühendislik, mimarlık, şehir plancılığının gerektirdiği mesleki denetim ve bilimsel teknik kriterler, insanca barınma hakkı ve deprem gerçeğinin gerektirdiği yapı denetimi uygulamalarında; tarım, orman, su, mera, kıyılar vb. doğal kaynaklarımızın, kentlerin yönetiminde, enerji, gıda ve çevreye ilişkin politika ve stratejilerin belirlenmesi ve uygulanmasında devre dışı bırakılarak itibarsızlaştırılmak istenmektedir.

Bilindiği üzere kentsel dönüşüm adı altında yoğun yıkım ve yapılaşma faaliyetlerinin önü açılmıştır. Kentsel dönüşüm, deprem güvenliği olmayan yapıların yıkılarak ve yerinde dönüştürülerek yapılması sonucunda toplumun can güvenliğini sağlayacak bir adım olmasına rağmen, mevcut altyapıya uygun olmayan yapılaşmanın yanı sıra yabancı sermaye şirketlerinin önünü açan açıklama ve düzenlemeler yapılarak küresel sermayeye büyük rant yaratma çabasına dönüştürülmüştür.

Odaların düzenlediği yetki belgelerinin işlevsiz kılınması gibi TMMOB ve bağlı Odalarına yönelik saldırılar, yoğun yapılaşma faaliyetlerinin yerli-yabancı sermaye şirketleri tarafından üstlenilmesi sebebiyle yapılmaktadır. Böylece mevcut Serbest Mühendislik-Mimarlık ve Müşavirlik (SMM) belgeli meslek mensupları, kendi ülkesindeki yapılaşma sürecinin dışına itilecektir.

Yapılaşma amacıyla ülkemize gelecek olan bu sermayenin, kendi mühendislik kadrolarıyla birlikte geleceği ve bu yapılaşma sürecinden ülkemiz mimar ve mühendislerinin dışlanacağı açıktır. Dolayısıyla daha şimdiden sermaye şirketleri eliyle mühendislik faaliyetleri yürütmenin önü açılmakta ve bu alan yerli-yabancı büyük sermaye kuruluşlarına sunulmaktadır.

Odalarımız tarafından yürürlüğe konulan yönetmeliklerle getirilen SMM ve Büro Tescil (BT) belgesi düzenlenmesi, bu belgelerin her yıl yenilenmesi ile mesleki denetim uygulaması, bir yandan kamu yararı ilkesi gereği yapılaşma süreçlerinin denetimini içerirken, diğer yandan mühendislik hizmetlerinin serbest meslek olarak yürütülmesinin tek güvencesini oluşturmaktadır.

Bu noktada TMMOB ve bağlı Odaların mesleki denetim uygulamalarının ne olduğu, niçin gerekli olduğu konularında meslek mensuplarının ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi gerekmektedir. Mesleki denetimin anlaşılabilmesi için de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin amaçları, temel ilkeleri ve çalışma anlayışını hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

TMMOB 7303 sayılı Yasa, 66 ve 85 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle değişik 6235 sayılı Yasa'yla 1954 yılında kurulmuştur. TMMOB tüzel kişiliğe sahip, Anayasa'nın 135. Maddesinde belirtilen kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Kuruluşunda 10 Odası ve yaklaşık olarak 8.000 üyesi bulunan TMMOB, 2020 Aralık itibari ile 24 odasının çatısı altında 109 meslek disiplinine ulaşmış, üye sayısı ise 600.000'e yaklaşmıştır.

1. TMMOB KANUNU ve ANA YÖNETMELİĞİ' NDE BİRLİĞİN AMAÇLARI

- Günün gerek ve koşullarına ve mevcut olanaklara göre, yasa ve tüzük hükümleri içinde kalmak üzere, mühendis ve mimarları meslek kollarına ayırmak, meslek ve çalışma konuları aynı ya da birbirine yakın bulunan mühendis ve mimarlık grubu için Odalar kurmak.
- Mühendislik ve mimarlık mesleği mensuplarının ortak gereksinmelerini karşılamak, mesleki etkinlikleri kolaylaştırmak, mesleğin genel yararlarına uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak; kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında, yurdun doğal kaynaklarının bulunmasında, korunmasında ve işletilmesinde, çevre ve tarihi değerlerin ve kültürel mirasın korunmasında, tarımsal ve sınai üretimin artırılmasında, ülkenin sanatsal ve teknik kalkınmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak.
- Meslek ve çıkarları ile ilgili işlerde, resmi makamlar ve öteki kuruluşlar ile işbirliği yaparak gerekli yardımlarda ve önerilerde bulunmak, meslekle ilgili bütün mevzuatı, normları, bilimsel şartnameler, tip sözleşmeler ve bunlar gibi bütün bilimsel evrakı incelemek ve bunların değiştirilmesi, geliştirilmesi, ya da yeniden konulması yolunda önerilerde bulunmak.

şeklinde belirtilmiştir.

TMMOB, Odalarının kendi eşdeğeri kuruluşlarla kurdukları ilişkilerine paralel olarak Dünya Mühendislik Birlikleri Federasyonu (WFEO) ve Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu (FEANI) üyesidir.

TMMOB, mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ülkemizdeki mühendisleri ve mimarları temsil etmek, onların hak ve çıkarlarını

halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak ve mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini yaratmak; bu amaçla mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek; bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirmek ve bunların yaşama geçirilmesi için mücadele etmek ve bunların gereği olarak en genel anlamda bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmalarını bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürmek kararlılığı ile çalışmalarını sürdürmektedir.

2. TMMOB'NİN TEMEL İLKELERİ VE ALIşMA ANLAYIşI

Temel İlkeler

TMMOB ve bağlı Odaları;

Çalışma Anlayışı

TMMOB ve bağlı Odaları;

Toplumdan soyutlanmış seçkin mühendis ve mimarların rgt değil, aksine toplumun içinde yer alan, onun bir parçası olarak toplumsal etkileşim içinde bulunan,

Temsili demokrasi alanının daraltılması ve biçimsel uygulamalar yerine, birlikte düşünme, birlikte üretme ve birlikte yönetme mekanizmalarını güçlendirici çabalara yönelen,

Rant gruplarının otoriter, sınanamayan, hesap vermeyen yönetimlerin aksine, örgüt içi demokrasisi gçlendirilmış, seçim dışında da katılım mekanizmalarını yaşama geçiren,

Profesyonellerin ve uzmanların rgt anlayışını reddeden; aksine kitle rgt niteliği ile organlarına dayalı çalışmayı yürüten,

Siyaset dışı kalma anlayışlarının tam tersine; her koşulda ve her zaman siyaset yapan, siyasetin dar tanımını aşan anlayışları yapıya egemen kılan,

Üye ile ilişkilerini, devlet ve egemen kesimlerle olan ilişkilerinin önüne koyan, resmi otorite ile her türlü diyaloga ve işbirliğine açık ama işbirlikçi yaklaşımların dışında kalan, Örgüt işlevinin deforme edilmesi anlamındaki hizmet üretimini reddeden, aksine üyelerinin hizmetlerinin niteliğini yükseltecek düzenlemeler yapan, norm ve standartları oluşturan ve bunların gelişimine hizmet edecek şekilde denetleyen,

Egemen kesim ve egemen kesim söylemleri ile ters düşmeme anlayışlarını reddeden; aksine, üyesinin söz ve kararlarda yetki sahibi olmasını sağlayan,

Kamu hiyerarşisi içinde yer edinme ve örgüt etkinliklerini buna bağlama anlayışlarının yerine, örgütün kamuoyu önünde saygın yerini korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen, örgüt etkinliklerini kendi iç dinamikleri ve kendi kararları ile belirleyen,

Meslek örgütü kavramını, demokratik kitle örgütü özelliğinin önüne çıkartarak, meslekçi eğilimleri güçlendiren anlayışların aksine, mesleki-demokratik kitle örgütü anlayışlarını yaşama geçiren,

Her türlü yapılanma ve örgütlerle olan ilişkisinde, anlamsız hiyerarşik eşitlik anlayışları yerine, ilişkilerinde bu yapıların toplum içindeki işlevselliklerini ölçü olarak alan,

Hiçbir üyesinin sorununu dışlamayan, ancak üyesinin büyük çoğunluğunu oluşturan ücretli çalışan mühendis ve mimarların konumları gereği, ücretli çalışan kesimlerle ve onların örgütleri ile ilişkilerini güçlü hale getiren,

Örgütün uluslararası ilişkilerini güçlendiren,

Dünyayı, ülkeyi ve yaşamı tanıyan, anlayan ve ona göre politikalar üreterek yaşama geçiren, bir çalışma anlayışı içerisindedir.

TMMOB ve bağlı Odalarının mesleki denetim uygulamaları da bu ilkeler ve çalışma anlayışına sıkı sıkıya bağlı olarak uzunca bir süredir devam etmektedir.

3. TMMOB MESLEKİ DENETİM UYGULAMALARI TARİHÇESİ

Başlangıçta Elektrik Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Makina Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası tarafından yaygın ve etkin bir biçimde uygulanan Ortak Mesleki Denetim Uygulaması (OMDU) ile “kamu yararı açısından, mühendislik ve mimarlık meslek dallarının gelişmesi, nitelikli hizmet elde edilmesi, meslek mensuplarının hak ve yeteneklerinin korunması, haksız rekabetin önlenmesi ve meslektaşlar arasında dayanışmanın, bilgi ve deney iletişiminin sağlanması” amaçlanmıştır. 11.06.1974 tarihli OMDU Yönetmeliği ile belirlenen kurallara uygun olarak etkin bir biçimde uygulanan OMDU; 24 Temmuz 1981 tarihli, 17410 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına ilişkin Yönetmelik’in yürürlüğe girmesiyle sonlanmıştır.

Yeni yönetmelikle, OMDU Yönetmeliği’ne benzer biçimde “kamu yararı açısından, mühendislik ve mimarlık meslek dallarının gelişmesi, nitelikli hizmet elde edilmesi, meslek mensuplarının hak ve yeteneklerinin korunması, haksız rekabetin önlenmesi ve meslektaşlar arasında dayanışmanın, bilgi ve deney iletişiminin sağlanması” amacı ön planda tutulup bağlı Odalara bu yönetmeliğe uygun tedbirleri alma görevi verilmiştir.

TMMOB mesleki denetim uygulamaları o günden bugüne güncel koşullara ve gereksinimlere göre mesleki denetime ilişkin bir dizi yönetmelik düzenlemesiyle sürdürülmeye devam etmektedir.

Bu düzenlemelere bakacak olursak;

- Ortak Mesleki Denetim Uygulaması Yönetmeliği (OMDU - 11.06.1974)

Yönetmeliğin Amacı: Kamu yararı açısından, mühendislik ve mimarlık meslek dallarının gelişmesi, nitelikli hizmet elde edilmesi, meslek mensuplarının hak ve yeteneklerinin korunması, haksız rekabetin önlenmesi ve meslektaşlar arasında dayanışmanın, bilgi ve deney iletişiminin sağlanması.

- TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına ilişkin Yönetmelik 24 Temmuz 1981 tarih, 17410 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin Amacı: Kamu yararı açısından, mühendislik ve mimarlık meslek dallarının gelişmesi, nitelikli hizmet elde edilmesi, meslek mensuplarının hak ve salahiyetlerinin korunması, haksız rekabetin önlenmesi ve meslektaşlar arasında dayanışmanın, bilgi ve deney iletişiminin sağlanmasıdır.

- TMMOB Serbest Müşavirlik Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri ve Büro Tescil Belgesi Yönetmeliği, TMMOB Yönetim Kurulu’nun 25 Nisan 1989 tarih ve 102 no’lu kararı ile yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin Amacı: Serbest mühendislik, mimarlık ve müşavirlik hizmetleri üreten kişi ve kuruluşların mesleki etkinliklerinin TMMOB’ye bağlı meslek odaları tarafından denetlenmesiyle, mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin mesleki esaslar, ülke ve meslektaş yararları yönünde gelişmesini sağlamak, üretilen hizmetlerin meslek odaları standartları, tüzük ve yönetmelikleri ile ülkemizde geçerli diğer standartlara, yönetmeliklere ve esaslara uygunluğunu sağlamak, TMMOB tarafından belirlenen mühendislik ve mimarlık hizmetleri asgari ücretlerinin uygulanmasıyla meslektaşlar arasında haksız rekabeti önlemek, serbest mühendislik, mimarlık ve müşavirlik hizmeti veren kişi ve kuruluşların mesleki denetim, kapasite ve yeterlik açısından değerlendirilmelerine esas olan kayıtların tutulmasını sağlamaktır.

- TMMOB Serbest Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri Asgari Ücret Yönetmeliği 22 Nisan 1990 tarih ve 20500 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin Amacı: Bu yönetmelik, 7303 sayılı Kanun 66 Sayılı KHK ve 85 Sayılı KHK ile bazı maddeleri değiştirilen 6235 sayılı TMMOB Kanunu, 3065 sayılı KDV Kanunu gereği yapılacak mühendislik mimarlık hizmetlerinin, ülkenin, mesleğin ve teknolojinin gereklerine uygun bir

şekilde tanımını, uygulanmasını, koordinasyonunu ve gelişimini temin ve ülke çapında uygulanacak ücretlerdeki asgari miktarları tespit etmek ve denetimini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

- TMMOB Mimarlık-Mühendislik Hizmetleri ve Asgari Ücret-Asgari Çizim ve Düzenleme Esasları Yönetmeliği 23 Şubat 2005 tarihli ve 25736 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 25-28 Mayıs 2006 tarihinde yapılan 39. Olağan Genel Kurul’da yapılan değişiklikler, 01 Temmuz 2006 tarihli ve 26215 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin Amacı: Bu Yönetmelik, her türlü yapı ve tesis üretimi ve bu alandaki her türlü mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin, ülkenin, mesleğin ve tekniğin ihtiyaç ve menfaatlerine uygun bir şekilde tanımını, uygulanmasını, koordinasyonunu ve gelişimini temin ve ülke çapında denetiminin sağlanması amacı ile hazırlanmıştır.

Görüleceği üzere TMMOB tarafından mesleki denetim uygulamasına yönelik tüm yönetmelik düzenlemeleriyle, dar meslekçi yaklaşımlar bir kenara bırakılarak, meslek-kamu-toplum-ülke yararı gözetilmiştir. TMMOB’ye bağlı Odalar da mesleki denetim alanındaki uygulamalarını bu yönetmelikler çerçevesinde hazırladıkları Oda yönetmelikleriyle sürdürmeye devam etmişlerdir. Yıllardır üzerinde tartışmalar süren ve OMDU Yönetmeliği’nden de önce 1961 yılından bu yana başta Ankara, İstanbul ve İzmir belediyeleri olmak üzere çeşitli belediyelerde aranan, Odaların Mesleki Denetim Uygulaması, öncelikle “fen ve sanat kurallarına aykırı proje üretimini önlemek”, “yapım sürecinde fenni mesuliyet mekanizmasını disipline etmek” ve “toplum yararına bir yapı üretim sürecini projelendirme aşamasından başlayarak kurgulayabilmek” amacıyla başlatılmıştır.

Bu yeni ve çağdaş uygulama, özellikle meslekten olmayan yetkisiz kişilerce hazırlanmış “plan”ların, niteliksiz tasarım ve çizimlerin egemen olduğu yapı sektöründe “şiddetli tepkilerle” karşılanmış ve 05.03.1973 tarihinde dönemin İmar ve İskân Bakanı Turgut TOKER

tarafından imzalanan 60 sayılı Genelge ile "...vize uygulamasının kaldırılması -Bakanlıkça; gerekli görülmüştür-..." denilerek mesleki denetim uygulaması engellenmeye başlanmıştır.

Bu genelge sonrasında İstanbul Anadolu Yakası İnşaatçılar Derneği'nin 23.6.1973 gün ve 1973/457 sayılı yazısındaki;

"... 13 Kasım 1972 tarihinde uygulanmak üzere aniden ortaya atılan İdare Heyetimizi uzun zamandan beri meşgul edip yoran mimar ve mühendis odalarının ortak belge düzenine karşı çalışmalarımız müspet bir şekilde sona ermiş bulunmaktadır..." cümlesi, yapı üretim sürecindeki bir kesimin ticari kaygılarıyla mesleki denetim uygulamasından ne kadar rahatsız olduğunu ortaya koymaktadır.

- 79 no'lu Genelge ile mesleki denetim uygulamasını yasaklayan Bakan Nurettin OK döneminde TMMOB'ye gönderilen 09.11.1976 gün ve 017516 sayılı bir yazı ile "Kıyılar Yönetmeliği"ne aykırı uygulamalar konusunda Mimarlar Odası'nın müdahalesi istenmiştir.

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca 19.09.1972 gün ve 14311 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Yakıt Tüketiminde Ekonomi Sağlanması ve Şehirlerde Isıtma Tesislerinin Sebep Olduğu Hava Kirliliğinin Azaltılmasına Dair Yönetmeliğin" 3 ve 4. maddelerinde belediyelere onanmak üzere verilecek inşaat projelerinin ilgili mühendis ve mimar odalarının vizesinden geçmesi zorunluluğu getirilmiş, ancak yine aynı Bakanlıkça 03.11.1977 yılında yürürlüğe giren "Isıtma ve Buhar Tesislerinin Yakıt Tüketiminde Ekonomi Sağlanması ve Hava Kirliliğinin Azaltılması Yönetmeliği" ile bu zorunluluk kaldırılmıştır. Yani Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca 5 yıl "mesleki denetim uygulaması" sürdürülürken, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Genelgeleri ile aynı uygulama kaldırılmıştır.

- 1980 sonrasında, meslek odalarının yapılan mesleki denetim uygulaması başlatıldığında, benzer tartışmalar yeniden hareketlenmiştir.

- 03.11.1980 tarihinde İmar ve İskan Bakanlığı tarafından yayımlanan 109 sayılı Genelge ile, 79 sayılı Genelgeye uyulması istenmiş, 19.4.1984

tarihinde Belediye Teknik Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün Ankara Belediyesi'ne verdiği 4756 sayılı yanıtında "...Konu, ilgili mevzuat dahilinde incelenmiş olup, serbest mimarlık ve şehircilik Bürolarının Tanımı. Tescili ve İş Dağıtım Düzeni Yönetmeliği ile bürolar ve bürolarda çalışan üyeler hakkında bürolarının odaca denetiminin sağlanması amaçlanmıştır,

Yukarıda açıklanan mesleki denetim uygulamasında belediyece yapılması gereken işlem, serbest bürolarca onaylanmak üzere belediyeye getirilen projelerin incelenmesi sırasında serbest büroların oda kaydının yenilenip yenilenmediği hususunun aranması olmalıdır.

Bu nedenle TMMOB'nin ilgili meslek odasına kaydı yenilenmeyen serbest büroların projelerinin belediyece kabul edilmemesi gerekir..." denilmiştir.

• 05.07.1989 gün ve 14908 sayılı Genelge Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz ALTINKAYA imzası ile yayımlanmış ve "...mimari proje, hesap ve resimler gibi mesleki ürün ve çalışmalar üzerinde, belediyelerin, meslek odalarının vizesi zorunluluğunu koymaları mümkün değildir..." denilmiştir.

• Bu genelge üzerinden bir ay geçtikten sonra, yine aynı Bakan imzası ile, 11.08.1989 gün ve 17568 sayılı bir genelge yayımlanmış, bu genelgede, "...Mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin mesleki açıdan gelişmesini, üretilen hizmetlerin ilgili mevzuat ile mesleki ve teknik standartlara uygunluğunu sağlamak üzere, Valilik veya belediye veya proje müellifi veya mal sahibince, meslek odalarından görüş istenebilir..." denilmiştir.

• Bir başvuru üzerine, Bakanlık 06.08.1990 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Ankara Valiliği'ne hitaben yazdığı yanıtla, "...mimari proje, hesap ve resimler gibi mesleki ürün ve çalışmalar üzerinde Belediyelerin, meslek odalarının vizesi zorunluluğunu aramamaları gerekir. Ancak, istisari nitelikte olmak ve herhangi bir ücret alınmamak suretiyle meslek odalarının teknik rapor ve görüş bildirmeleri mümkündür..." demiş, ancak anlaşılacağı gibi, mesleki denetim uygulamasını ODA-ÜYE ilişkisi yerine, yine, BELEDİYE-ODA ilişkisi olarak ele almıştır.

• Bayındırlık ve İskân Bakanı Nizamettin ÖRÜÇ, 04.09.1991 gün ve 614 sayılı yazı ile “...meslek odalarının meslek mensuplarının mesleki ürün ve çalışmalarını vize etmeleri ve karşılığında yönetmeliğe dayalı vize bedeli almaları mümkün değildir... Anayasaya, Kanuna ve hukuka aykırı olan uygulamaya derhal son verilmesi için gereğinin yapılmasını, neticeden bilgi verilmesini, hilafı halinde tüm ilgililer için yasal girişimlerin en kısa sürede yapılacağından bilgi edinilmesini...” istemiş, ancak bu yazıya yanıt almadan, dönemin hükümeti değişmiştir.

• Yeni hükümetin Bayındırlık ve İskan Bakanı Onur KUMBARACIBAŞI, yukarıda belirtilen yazı konusunda hukuk müşavirliğinden görüş istemiş ve Bakanlık Hukuk Müşavirliği 23.1.1992 gün ve 99-4/0132 sayılı yazısı ile, “...uygulamanın başlanıldığı tarih itibarıyla altmış günlük dava açma süresi geçmiş bulunduğundan...” dava açılmayacağını bildirmiştir.

• 1994 Yerel Seçimleri ile yönetime gelen yeni belediye başkanları, bu tartışmanın yeni bir noktaya sıçramasına da aracı olmuşlardır.

• Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi 6.6.1994 tarih ve 207 sayılı Kararı ile Ankara Büyükşehir ve metropol ilçe belediyeleri ile Mimarlar, İnşaat Mühendisleri, Elektrik Mühendisleri ve Ziraat Mühendisleri Odaları arasında imzalanan protokoller gereğince süren mesleki denetim uygulaması işlemi kaldırılmış, bu karar 17.06.1994 tarihinde belediyelere tebliğ edilmiştir. Bunun üzerine Çankaya Belediyesi 2. İdare Mahkemesi’ne kararın iptali istemi ile dava açmıştır.

• Bu gelişmeler üzerine, Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi konuyu 24.11.1994 günü yeniden görüşmüş ve 509 sayılı Kararı ile “...Büyükşehir Belediye Meclisince yeni bir karar alınmasını ve farklı uygulama devam ettiği takdirde, farklı uygulama yapan Belediyeler ile ilgili olarak Büyükşehir Belediye Başkanlığınca devamlı denetimler yapılmasını ve vizenin devam ettiği tespit edildiği takdirde ilgili Belediye Başkanı için gerekli kanuni işlemlerin yapılmasını ve ilgili yerlere görevi kötüye kullanmasından dolayı suç duyurusunda bulunmasını...” kabul etmiştir.

Bu Meclis kararına üzerine, Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı 22.12.1994 günlü genel dağıtım yazısı ile kararı ilçe

belediyelerine duyurmuştur. Ayrıca Ankara Büyükşehir Belediyesince başlatılan bu tek taraflı tavır, diğer illere de yansımış ve Van Belediyesince de benzer adımlar atılmıştır.

- Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ilçe belediye başkanları aleyhine yaptığı suç duyuruları sonuçsuz kalsa da, mesleki denetim uygulama protokolünden beklenen amaç da gerçekleşmemiştir. 1994 tarihinden bu yana Ankara Büyükşehir Belediyesi, meslek odalarına karşı tavır almış, mesleki denetim uygulaması bir yana, hiçbir konuda meslek odalarının bilgisine başvurmamış, yapılan eleştirileri şiddetle reddetmiştir.

- 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun' un 2. maddesinin (a) bendinde, “Proje müelliflerince hazırlanan, yapının inşa edileceği arsa veya arazinin zemin ve temel raporları ile uygulama projelerini ilgili mevzuata göre incelemek, proje müelliflerince hazırlanarak doğrudan kendilerine teslim edilen uygulama projesi ve hesaplarını kontrol ederek, ilgili idareler dışında başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulmadan, ilgili idareye uygunluk görüşünü bildirmek.” biçimindeki hükümlerle mesleki denetim ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

- 03.04.2012 tarih, 28253 sayılı Resmi Gazete ile 14.04.2012 tarih, 28264 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği ve Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle yapı ruhsatı başvurusu aşamasında müelliflerden istenen “sicil durum belgesi”nin kaldırılmasıyla bir yandan mesleki denetim önlenmeye çalışılırken, diğer yandan yetkisiz ve daha önemlisi sahte mimar ve mühendislerin önü açılmıştır.

- 12.7.2013 tarihli, 6495 sayılı Torba Kanununun 73. Maddesi ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8'nci maddesine eklenen (1) bendinde “Harita, plan, etüt ve projeler; idare ve ilgili kanunlarında açıkça belirtilen yetkili kuruluşlar dışında meslek odaları dahil başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulamaz, tutulması istenemez. Vize veya onay yaptırılmaması ve benzeri nedenlerle müellifler veya bunlara ait kuruluşların büro tescilleri iptal edilemez veya yenilenmesi hiçbir

şekilde geciktirilemez. Müelliflerden bu hükmü ortadan kaldıracak şekilde taahhütname talep edilemez.” hükmüne yer verilerek, mesleki denetim uygulaması bir kez daha hedefe alınmıştır.

•08.09.2013 tarih, 28759 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikle, Yönetmeliğin 57’nci maddesinde değişikliğe gidilmiş ve “Etüt ve projeler; idare ve ilgili kanunlarında açıkça belirtilen yetkili kuruluşlar dışında meslek odaları dahil başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulamaz, tutulması istenemez. Vize veya onay yaptırılmaması ve benzeri nedenlerle müellifler veya bunlara ait kuruluşların büro tescilleri iptal edilemez veya yenilenmesi hiçbir şekilde geciktirilemez. Müelliflerden bu hükmü ortadan kaldıracak şekilde taahhütname talep edilemez...” hükmüne yer verilerek İmar Kanunu’nda yapılan değişiklik paralelinde mesleki denetim, yönetmelikle de kaldırılmaya çalışılmıştır.

•01.06.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklik yönetmeliğiyle Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği’nin 58’nci maddesinde yapılan değişiklik sonucunda da, fenni mesullerin sicillerinin tutulması görevi meslek odalarının elinden alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı taşra teşkilatına devredilmek suretiyle, mesleki denetimin yok edilmesi amaçlanmıştır.

Yukarıda aktarılan mevzuat sürecinde en son 03.07.2017 tarihli ve 30113 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği’ yle, 02.11.1985 tarihli ve 18916 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmış, 2017 tarihli sözkonusu Yönetmeliğin 57. maddesinin 20 ve 21. fıkralarında da yapı ruhsatı düzenlenmesi aşamasında mesleki kısıtlılık konusunda meslek odalarından Sicil Durum Belgesi alınması yerine kişinin kendi beyanına dayalı Sicil Durum Taahhütnamesi düzenlenmiş, yine önceki Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği’ nin 57. maddesinde düzenlenen hükümlerle benzer şekilde; “Etüt ve projeler; idare ve ilgili kanunlarında açıkça belirtilen yetkili kuruluşlar dışında meslek odaları dâhil başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulamaz, tutulması istenemez. Vize veya onay yaptırılmaması

ve benzeri nedenlerle müellifler veya bunlara ait kuruluşların büro tescilleri iptal edilemez veya yenilenmesi hiçbir şekilde geciktirilemez. Müelliflerden bu hükmü ortadan kaldıracak şekilde taahhütname talep edilemez.” hükmüne yer verilmiştir.

Bu noktada *mesleki denetim* konusuna tam bir açıklık getirmek yararlı olacaktır. TMMOB ve bağlı Odaları tarafından, 67 yıldır ülke ve toplum çıkarları ön planda tutularak kesintisiz bir biçimde sürdürülen, kaldırılması durumunda kamu yararının açık zararlar göreceği; sürdürülmesinden ise sadece “rant odaklı” yaklaşımları benimseyen belli kesimlerin engelleneceği mesleki denetim nedir?

4. MESLEKİ DENETİM NEDİR?

Anayasa'nın 135.maddesinde Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları şöyle tanımlamaktadır; “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları, belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halkla ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişiliklerdir...”

Gerek Anayasa'nın 135. maddesi, gerekse 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nda; “...Mesleğin ve meslek mensuplarının kamu yararı doğrultusunda gelişimi, birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğün ve güvenin hakim kılınması v.b...” amaçlar doğrultusunda; “mesleğin doğru uygulanmasının sağlanması, mimarlık/mühendislik meslek alanlarındaki hizmetlerde, kamunun can ve mal güvenliğinin sağlanması ve korunmasına yönelik denetim ve gözetimlerde bulunulması, hizmetin mimar/mühendis tarafından yapılıp yapılmadığının denetlenmesi, haksız rekabetin önlenmesi...” gibi konularda TMMOB ve bağlı Odalarına görev ve yetki verilmektedir. Bir başka ifadeyle Anayasa'nın 135. maddesi; bir meslek ve bu mesleğin mensuplarına ilişkin kamu yararı doğrultusunda her türlü etkinlikte bulunma konusunda kamu

kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını işaret etmektedir. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, Anayasa’da temel norm olarak düzenlenmiş olması bu kuruluşların önemini ve bu kuruluşların faaliyet alanlarının yalnızca üyelerinin çıkarlarını korumaya yönelik olmadığını, aynı zamanda kamu çıkarlarının da korunmasında aktif rol alması gerektiğinin açık bir göstergesidir.

Anayasa’nın 135. maddesi ile 6235 sayılı Kanun’un yukarıda anılan düzenlemelerindeki amaçlara dayalı olarak ve yine Anayasa’nın 124. maddesi hükmü uyarınca yönetmelik düzenleme yetkisi çerçevesinde Odalarımız mesleki denetime yönelik yönetmelik düzenlemeleri yapmaktadır. Anılan yönetmelikler, mimar ve mühendislerin mesleki faaliyetlerinde uymakla yükümlü olduğu kuralları içermekle birlikte aynı zamanda Oda yönetim kurullarının da üyelerinin faaliyetlerini denetlerken uygulamakla yükümlü olduğu düzenlemelerdir.

Bu kapsamda Odalarımız tarafından yayımlanan yönetmelikler ile “mesleki uygulamalarda kamu yararını, meslek haklarını ve etiğini korumak, müelliflik haklarını gözetmek, haksız rekabeti önlemek, mesleki sorumlulukları tanımlamak ve mesleki değerlendirmeye esas sicilleri tutmak” amaçlanmıştır.

Bu yönetmeliklerle Odaların Anayasa’ nın 135. maddesi ve 6235 sayılı Kanun’ da belirlenen kuruluş amaç, yetki ve görevleri doğrultusunda, üyelerinin mesleki faaliyetlerini denetleme, işverenle ilişkilerini düzenleyici tedbirleri alma ve bu yönde çalışmalar yapma, üyelerin eser sayılan ürünlerinin korunması için gerekli düzenlemeleri yapma, asgari ücret tarifesi belirleme ve yayımlamalarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

TMMOB ve bağlı Odalarının Yönetmelikleri uyarınca uzun yıllardan bu yana uygulana gelen “Mesleki Denetim” bir onay ya da vize işlemi olmaktan öte, herhangi bir estetik veya içerik denetimi olmayıp, tamamen üyelerimizin mesleki faaliyetlerinin kayıt altına alınarak sicillerinin tutulması esasına dayanmaktadır. Mesleki denetimin bilinçli olarak çarpıtılarak iddia edildiği gibi, İmar Kanunu veya Yapı Denetimi

Hakkında Kanun kapsamında ilgili idarelerin sorumluluğundaki onay mekanizması ile uzaktan yakından ilgisi bulunmamaktadır. Kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan TMMOB ve bağlı Odalarının, üyeleri üzerindeki gözetim ve denetim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin gereği olarak yürütülmektedir.

TMMOB ve Oda yönetmeliklerince zorunlu olan “mesleki denetim”, çeşitli davalara konu olmuşsa da, “mesleki denetimin devam etmesinin kamusal bir yarar olduğu” yönünde verilen yargı kararları mesleki denetimin hukuki yönünü açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 2011/100 esas 2012/191 karar sayılı kararının ilgili bölümü şu şekildedir: “Dava konusu kuralda, Bakanlığa, kendi görev alanıyla ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlama, geliştirme, uygulanmasını sağlama ve meslek mensuplarının kayıtlarını tutma görevi verilmiştir. KHK'nin 2. maddesi bir bütün olarak dikkate alındığında, Bakanlığın görev alanının esas itibarıyla yerleşme, çevre ve yapılaşma hizmetlerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. Sözü edilen hizmetler, 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun hükümleri uyarınca kurulan ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan TMMOB'ye bağlı meslek odalarına üye olarak faaliyet gösteren mimar ve mühendislerce yerine getirilen mimarlık ve mühendislik hizmetleridir. Bakanlığa verilen mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlama görevi, mimar ve mühendislerin mesleki faaliyetlerini icra ederken uyacağı kuralların belirlenmesini değil, bu meslek mensuplarınca sunulan hizmetin niteliklerinin ve standartlarının saptanmasını öngörmektedir.

Bakanlığa tanınan düzenleme yetkisinin, görev alanıyla ilgili meslekler olan mimarlık ve mühendislik hizmetleriyle ilgili norm ve standartlarının belirlenmesini kapsadığı hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde açık ve belirgindir. Öte yandan, mimarlık ve mühendislik hizmetleriyle ilgili temel hükümler, imar Kanunu, Çevre Kanunu ve ilgili diğer kanunlarda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmek suretiyle kapsamı belirlendikten sonra, mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin norm ve standartlarını belirleme yetkisinin Bakanlığa verilmiş olması yasama yetkisinin devri olarak görülemez.

Anayasa'nın 135. maddesinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları tanımlanmıştır. Buna göre, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişileridir. Anılan maddenin beşinci fıkrasına göre, meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.

Anayasa'nın 135. maddesinde, meslek kuruluşlarının karar ve yönetim organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, Devletin idari ve mali denetimine tabi olduklarının belirtilmesi ve sorumlu organlarının görevlerine ancak yargı kararıyla son verilebileceğinin kurala bağlanması, bu idarelerin özerkliğine işaret etmektedir.

Meslek kuruluşlarının özerkliği, merkezî idareden bağımsız olarak karar ve yürütme organlarını seçebilme, ilgili mesleki faaliyetlerle sınırlı olmak üzere üyelerini ve örgütlerini bağlayıcı karar alma ve uygulama, meslek mensuplarının uyacağı ilke ve kuralları belirleme ve üyeleri hakkında disiplin tedbirleri uygulama hak ve yetkisini içermektedir. Bu itibarla mimar ve mühendislerce sunulan hizmetin niteliklerinin ve standartlarının Bakanlık tarafından saptanması, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunun özerkliğine müdahale anlamına gelmemektedir.

Öte yandan mimarlık mühendislik faaliyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin kayıtlarının Bakanlık tarafından tutulmasının öngörülmesi, istatistiksel bilgi sağlama amaçlı olup meslek mensubu üzerinde icraî bir etkisi bulunmamaktadır.”

Özetle, Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmesine göre;

- Meslek Odaları idari özerkliğe sahiptir.

- Meslek Odaları, mimar ve mühendislerin mesleki faaliyetlerini icra ederken uyacağı kuralları belirler,
- Meslek Odaları, mesleki faaliyetlerle sınırlı olmak üzere üyelerini ve örgütlerini bağlayıcı karar alma ve uygulama, meslek mensuplarının uyacağı ilke ve kuralları belirleme ve üyeleri hakkında disiplin tedbirleri uygulama hak ve yetkisine sahiptir.
- Üye sicillerini tutma yetki ve görevi meslek odalarına aittir. Bakanlık ancak, istatistiki veri için kayıt tutabilir.

Hem ilgili mesleki denetim yönetmelikleri Danıştay denetiminden geçmiş, hem de mesleki denetimin uygulanmasına yönelik işlemler idare mahkemesi ve temyiz mercii olarak Danıştay denetiminden geçmiştir. Bütün yargı kararlarında, mesleki denetimin Oda ile üye arasındaki ilişki olduğu, usulüne göre yürürlüğe konulmuş mesleki denetime yönelik yönetmeliklere üyelerin uymalarının zorunlu bulunduğu açıklıkla belirtilmiştir.

İdare hukukunun temel ilkelerinden biri, hukuka uygunluk karinesidir. Yani idarenin gerek bireysel işlemleri gerekse düzenleyici işlemlerinin bir mahkeme kararıyla iptal edilinceye kadar hukuka uygun olduğu kabul edilir ve uygulanmasına devam edilir.

Bu çerçevede kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşunun ilgili yasaların verdiği yetki ile amaçlar çerçevesinde hazırlayıp Resmi Gazete’de yayımlamak suretiyle yürürlüğe girmiş olan yönetmeliklerinde yer alan kurallar hukuka uygun ve icrai nitelikte hukuk kurallarıdır. Dolayısıyla bu kuralların kamu görevlileri tarafından uygulanmasının kendilerine yüklenen görevin yerine getirilmesi olarak kabul edilmesi gerektiği tartışmasıdır.

Kaldı ki, mesleki denetime yönelik işlemlerin dayandığı yukarıda anılan yönetmelik hükümleri daha önce dava konusu edilmiş yani yargısal denetimden geçmiş olup hukuka uygun bulunarak açılan davalar reddedilmiştir.

Odaların yönetmeliklerinde yer alan mesleki denetime ilişkin kuralları içeren pek çok maddesinin iptali istemiyle açılmış olan davalarda iptal istemlerinin reddi kararlarının gerekçesi de yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğunu açıkça göstermektedir.

Danıştay 8. Dairesi'nin 2005/3879 E. ve 2007/4213 K. sayılı kararında; Odaların; mesleğin ve kamu yararının gerçekleşmesini teminen kendi görev alanları ile ilgili konularda yönetmelik çıkarma yetkisi olduğu, dava konusu yönetmelik düzenlemelerinde meslek mensubu olanların uyması gereken ve etkin bir şekilde mesleki denetimi içeren kuralların yer aldığı, mimarlık hizmetinin önemi ve özelliği gereği belli bir disiplin içinde yürütülmesinin kaçınılmaz olduğu, hizmetin niteliği, sunumu ve bu hizmetten yararlananlar açısından yönetmelik maddelerinin getirdiği kuralların Anayasaya ve yasalara aykırılık taşımadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ve karar Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca onanarak kesinleşmiştir.

Bir başka davada ise; Danıştay 8. Dairesi 2007/4011 E. ve 2008/3518 K. sayılı kararı ile; “Mimarlık hizmetlerinin bilimsel ve teknik yönünün ağırlığı nedeniyle, hizmetin kalitesi ya da yeterliği gibi hususların, hizmetten yararlananlarca ölçülmesi, eleştirilmesi, yaptırıma bağlanması mümkün olmayacağından, söz konusu hizmetlerin yönetmelik hükümleriyle çerçevelendirilip, teknik kriterlerle mesleki faaliyetin denetiminin yapılmasını gerektireceğinden, davaya konu edilen yönetmelik kurallarında üst hukuk normlarına aykırı bir yön görülmemektedir” gerekçesi ile davanın reddine karar vermiştir.

İdari yargıda hukuka uygun bulunarak iptali istemi reddedilmiş olan yönetmelik hükümleri mesleki denetim işlemleri açısından üyeler ve Oda yöneticileri açısından uyulması zorunlu olan düzenleyici kurallardır.

Oda tarafından yapılan mesleki denetimin 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a göre yapı denetim kuruluşlarına ait olduğu hususunda çokça itirazlar yapılmaktadır.

Meslek odasının ilgili yasa ve yönetmeliklerine dayalı olarak uygulamakta olduğu mesleki denetim, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'la

kurularak faaliyet gösteren yapı denetim kuruluşlarının yürütmekte olduğu denetimin dışında, hizmeti sunan üyesine yönelik mesleki bir denetimdir.

Danıştay 8. Dairesi'nin 2007/4011 E. ve 2008/3518 K. kararında da bu husus "4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkındaki Kanunun 2. Maddesinde yer alan 'ilgili kurumlar dışında başka bir kurum ve kuruluşun vize ve onayının gerekmediği' yolundaki düzenlemeye, bu hüküm ile getirilen denetimin haricinde nitelikleri farklı bir mesleki iç denetim getirildiğinden, aykırılık teşkil etmemektedir" şeklinde açıklanmıştır.

5. NEDEN MESLEKİ DENETİM?

Anayasa'ya göre herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Anayasa'da çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevi olarak sayılmış; devletin bu görevini yerine getirirken kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanacağı düzenlenmiştir.

Mühendislik, Mimarlık ve Şehir Planlama meslekleri doğrudan yaşamı, yaşam alanlarını düzenleyen mesleklerdir. Bu özellikleri onları kamu ile doğrudan ilişkili yapar. Sağlıklı, güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasında mühendislik, mimarlık ve planlama hizmetlerinin teknik ve bilimsel ilkelere, teknolojik gelişmelere ve hukuksal gerekliliklere uygun olarak ilgili mesleklerin yetkin mensuplarınınca yerine getirilmesi kamusal zorunluluktur.

Diğer bir ifade ile mühendislik, mimarlık ve şehir planlama gibi her biri ayrı bir bilim dalı olan, belirli ilkelere göre uygulanması gereken mesleklerin, denetim, mesleki yeterlilik gibi kamu sağlığını ve güvenliğini güvence altına alan süreçlerle; jeoteknik etütler, harita, planlama, iç mimarlık, mimarlık ve mühendislik; etüt, plan ve projelerin yeterli koşullara sahip mühendis, mimar ve şehir plancısı tarafından yapılıp yapılmadığının denetimi gerçekleştirildiğinden mesleki denetim bir kamu hizmetidir.

Bu bağlamda kamu kurumu niteliğindeki TMMOB ve bağlı Odaların anayasal görev ve yetkileri bir arada değerlendirildiğinde; topraklarının % 96'sı deprem kuşağında olan ve nüfusunun % 96'sının da bu coğrafya üzerinde yaşadığı ülkemizde sağlıklı ve yaşanabilir bir çevre oluşturulabilmesinin temel koşulu olan, yetkin meslek mensuplarınca, teknik ve bilimsel kriterlere uygun hukuksal temellere dayanan etüt, plan ve proje elde etmenin en güvenilir yolu mesleki denetim uygulamasıdır.

Kamu yararı gözetilerek uygulanan mesleki denetim; mühendislik, mimarlık ve şehir planlama mesleğinin rant odaklı kullanılmasının ve yeniden yapılandırılmasının önlenmesi için en önemli ve tek mekanizmadır.

Yetkisiz kişilerin hizmet üretimi, sahte imza ve unvan kullanımı, haksız rekabetin önlenmesi gibi hususlarda da mesleki denetim tek güvenilir yöntemdir. Bu hususta tüm kamu kurumları ve yargı mercileri meslek odası kayıtlarına güvenmektedir. Örneğin; T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile yapılan işbirliği sonucunda Bakanlık kayıtlarına giren işler ile Odalarımızın mesleki denetim kayıtlarının karşılaştırılması sonucunda binlerce yetkisiz mimar ve mühendis imza kullanımı, yüzlerce sahte mimar ve mühendis tespit edilerek yasal işlem yapılmış ve yetkisiz sahte unvan ve imza kullanan şahısların ceza alması sağlanarak üyelerimizin gasp edilen hakları korunmuştur.

Meslek odası denetimi dışında gerçekleşen uygulamalarla yetkisiz mühendis, mimar ve şehir plancılarının, hatta gerçek olmayan kişilerin de haksız unvan kullanması engellenmektedir.

Odalar tarafından gerçekleştirilen mesleki denetim bir yandan kamunun, halkın çıkarlarını kollamakta; diğer yandan mimar ve mühendislerin haklarının korunmasının da en güvenilir mekanizması olmaktadır.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu mühendislik ve mimarlık projelerini hazırlayan üyelerimize eser sahipliği hakkını tanımlamaktadır. Mesleki faaliyetlerin üye sicillerine işlenmesi temelinde Odalar tarafından yürütülen mesleki denetim ile

üyelerimizin telif haklarının korunmasına yardımcı olunmakta, kamu nezdinde eserlerini alenileştirmeleri ve olası yargı süreçlerinde eser sahipliklerinin ispatında tek güvenilir kaynak olmaktadır. Ayrıca mimar ve mühendislerin birbirleri ile olan ilişkilerinde de dürüstlük ve iyi niyet kurallarına uygun davranmaları sağlanarak haksız rekabetin önüne geçilmektedir.

Mesleki denetim yönetmelikleriyle Odaların üyelerinin hizmetlerini denetleme, işverenle ilişkilerini düzenleyici tedbirleri alma ve bu yönde çalışmalar yapma, üyelerin eser sayılan ürünlerinin korunması için gerekli düzenlemeleri yapma, asgari ücret tarifesi belirleme gibi görev ve yetkileri bulunduğundan bu uygulamalar ile bir yandan haksız rekabetin önüne geçilmekte diğer yandan üyelerimizin hizmetlerinin karşılığını eksiksiz almalarının sağlanmasına yardımcı olunmaktadır.

Mesleki denetim sistemine kayıt olma sürecinde, projelerin kamu idarelerince tanımlanmış yönetmeliklere uyumu ve çizim standartlarına uyumu konusunda yönlendirme yapılmakta ve ilgili idarelere tesliminden önce proje müellifinin karşılaşılabileceği teknik sorunlar konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Üyelerimiz güncel mevzuat ve gelişmeler hakkında bilgilendirilmekte, hizmetlerini kamu idarelerine ve son kullanıcıya vermeden önce karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında uyarılmakta ve bu yolla yasalarla kendilerine verilen “iş ve işlemlerini yasalara, standart ve normlara, ilgili mevzuata uygun yerine getirme” sorumlulukları açısından yardımcı olunmaktadır.

Ayrıca bu yolla bir yandan kullanıcıların eksiksiz mimarlık, mühendislik hizmeti almalarına yardımcı olunmakta, diğer yandan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında yer alan hizmetler içerisindeki mimarlık, mühendislik hizmetlerinin eksik ve kusurlu verilmesinin önüne geçilmeye yardımcı olunarak, üyelerimizin bu anlamda yaşayabileceği tazminat, ceza gibi sorunların doğması bertaraf edilmeye çalışılmaktadır.

Mesleki denetim aracılığıyla kayıt altına alınan mesleki faaliyetler, ülkemizdeki sektörel eğilimlerin ve sorunların belirlenebilmesine olanak

sağlamakta, gerek ulusal gerek uluslararası platformlarda tartışmaya açarak çözüm önerileri geliştirilmesi için altyapı oluşturmaktadır.

6. İDARE İLE MESLEK ODASI KAVRAMLARININ ANAYASAL TANIMI VE İLİŞKİSİ

Yapısal anlamda idare, yasama ve yargı dışındaki tüm devlet kuruluşları olarak tanımlanır (M. Ozyörük). Anayasa, Cumhuriyetin temel organlarını yasama, yürütme ve yargı olarak ayırmıştır. Anayasa’da İdare başlığı altında yer alan bölümde merkezi idareye 126’ncı, mahalli idarelere 127’nci ve çeşitli kurum ve kuruluşlara 130-135’nci maddelerde özel olarak yer verilmiştir.

Anayasa’nın 123. maddesi yukarıdaki tanıma uygun olarak idarenin bir bütün olduğunu belirtir. Anayasa’daki yönetsel yapı, genel yönetim ve yerinden yönetim kuruluşları olarak örgütlenmiştir. Bu idari bütün içinde meslek kuruluşları yerinden yönetim kuruluşları olarak yer alır ve Anayasa’nın 135. maddesinde tanımlanır. Hizmet kuruluşu olarak tanımlanan üniversiteler de yerinden yönetim kuruluşları başlığı altında incelenir ve tanımlanır. Bakanlıklar ve taşra teşkilatı merkez örgütü olarak genel idare içinde yer alır.

TMMOB Anayasa’nın 135. maddesinde ifadesini bulan, 6235 sayılı Kanun ile kurulmuş kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur.

Anayasa’da tanımını bulan meslek kuruluşları özerk yapıya sahiptirler. Yerinden yönetim kuruluşları, merkezi devlet idaresi dışında ayrı tüzel kişilik olarak örgütlenmiş ve yasayla kurulmuş yapıları ifade etmektedir. Merkezi idarenin değil de, o konuda uzmanlaşmış birimlerin yapması istenen faaliyetler, belli tüzel kişiliklere verilmiştir. Bu kurumların devletle olan ilişkisi “idari ve mali denetim” olarak Anayasa’da düzenlenmiştir. Uygulamada ise, yürütme erki bu ilişkiyi “hıyerarşik ilişki” olarak görmek istemekte, kendi inisiyatifleri dışında düzenleme yapılmasını iktidarın paylaşımı olarak algılamaktadır. Bu da ülkemizde demokrasinin içselleşmediğinin en açık göstergesidir.

Avrupa da ise meslek kuruluşları, devletten hem mali hem de idari olarak tamamen bağımsız olarak örgütlenmiş kuruluşlardır. Türk yönetim sistemi, Kıta Avrupa'sında Fransız yönetim geleneğini model olarak benimsemiştir. Vesayet denetimi de yalnızca Fransa'da olup, bu vesayet denetimi mahalli idareler üzerindedir. Fransa'da mahalli idareler üzerindeki vesayet denetimi, 1982 yılında çıkarılan bir kanun ile kaldırılmıştır. Asıl olan idari yargı denetimidir. Fransa Mimarlık Kanunu'nda (3 Ocak 1977 tarih 77-2 sayılı Mimarlık Kanunu) Oda'nın, tüzel kişiliğe ve mali özerkliğe sahip olduğunun altı çizilmektedir. Odalar mesleğe kabul şartlarını belirlemekte ve kamuya danışmanlık yapmaktadırlar. Bu yapıda merkezi idarenin bir vesayetinden ya da hiyerarşik denetiminden söz edilemez.

Almanya'da ise hem mimarlar odası hem de mühendisler odasının üzerinde bir vesayet ya da hiyerarşik denetim söz konusu değildir. Kamu tüzelkişisi statüsünde olmasına karşın vesayet denetiminden söz edilmez. Kanunla kurulmuş olmalarına karşın, tamamen bağımsız davranmaktadırlar. Mesleğe kabul ve ifa koşullarını düzenlemektedirler. Devlet bu örgütlere mesleğin ifa koşullarının düzenlenmesinde, mesleki yeterlilik standartlarının oluşturulmasında, uluslararası mesleki kalifikasyonların karşılıklı olarak tanınması sözleşmesi imzalanmasında İngiltere Uluslararası Harita Mühendisleri Federasyonu (FIG) Görev Gücü 2002, Fransa ile Kanada Arasında Profesyonel Mühendis Olarak Çalışma için Karşılıklı Tanıma Anlaşması. Bu sözleşme Fransa Mühendislik Diplomalari Komisyonu (CTI), Fransız Ulusal Mühendisler ve Bilim Adamlari Konseyi (CNISF) ile Kanada Profesyonel Mühendisler Konseyi (CCPE) arasında imzalanmıştır. Avrupa, Amerika ve diğer gelişmiş ülkeler, meslek, meslektaş ve kamu yararına meslek örgütlerini güçlü konumda tutmaktadırlar. Hatta bu meslek örgütleri mesleki eğitimin programlanmasında aktif olarak yer alırlar. Almanya'nın eyaletleri gerek mühendis odaları gerekse mimar odalarıyla devamlı işbirliği ve düzenli olarak deneyim paylaşımını teşvik ederler. Aynı zamanda mühendis odaları Teknoloji Bakanlığı'na danışmanlık da yapar.

İngiltere de ise, ARB Mimarlar Tescil Kurulu sicili yönetmek için yasayla kurulmuş bir organdır. Yine İngiltere'de Kraliyet Mimarlık Enstitüsü

(RIBA) nde dernek statüsünde olmakla birlikte Sürekli Mesleki Gelişim Merkezi'ni yürütür. RIBA, İngiltere'de 40'dan fazla okulun 4 yıllık mimarlık programını ve kursları onaylar.

Avrupa'da, mesleki örgütlenmelerin dernek statüsünde olduğu ülkelerde de durum değişmemektedir. Bu örgütler de devletten özerk, prestijleri yüksek, meslek alanında yürütmeye katılmış ve yetkileri olan örgütlerdir. Bu örgütler mesleğe kabul ve icra koşullarını belirlemektedirler. Bunlar meslek otoriteleri olup, Avrupa içindeki hizmet dolaşımında dahi meslek odalarına üyelik olmadan mesleğin icrasına izin vermemektedirler. Bu meslek örgütleri Avrupa dışı hizmet sunucularının yeterliliğini ölçen, dil ve meslek sınavı yapan, yani mühendislik ve mimarlık hizmet dolaşımında yetkili kılınmışlardır.

Ülkemizde ise dünyada meslek kuruluşlarına verilen önemin tersi yönde bir seyir izlendiğini görmekteyiz. Siyasi iktidar, Anayasa'daki vesayet denetiminin ötesine geçerek hiyerarşik bir ilişki dayatmaktadır. Bunu 2011 yılında yayımlanan bazı KHK'ler, genelgeler, uygulama yönetmelikleri, "idari ve mali denetime" yönelik Bakanlar Kurulu kararları, İmar Kanunu'nda yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu'nun görev ve yetki kapsamının genişletilmesi gibi düzenlemelerde görmekteyiz. Bu düzenlemeler idari yargı denetimini bir yana bırakarak Birlik ve Odaların düzenleyici işlemlerini etkisiz kılabilme için mesleğin ve meslektaşın Oda ile olan ilişkisini şekli bir kayıta indirgemekte ve Odaların Anayasal görev ve yetkilerine müdahale anlamına gelmektedir. Oysa, Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlarda merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki ilişkinin Anayasal çerçevesi çizilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, merkezi idare ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki ilişkiyi 1991/32 sayılı kararında şöyle açıklar. "Merkezi yönetime verilen, yerinden yönetim organları ve onların çalışmaları üzerinde, kamu yararını korumak amacıyla üst otoritelere yasayla verilen yetkilerin bütünüdür. Bu yetki yerinden yönetimlerin yetkisini ortadan kaldıracak, etkisiz kılabilecek biçimde kullanılamaz..." biçiminde tanımlamakta ve ".. .Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen Cumhuriyetin 'hukuk devleti' niteliğinde en önemli işlev 'yargı'

denetimi nedeniyle yargı organlarına düşmektedir. Hukuk devletinde yargı denetiminin sağlanabilmesi için yasalarda yönetimin görev ve yetkilerinin sınırının açıkça gösterilmesi gerektiğinden duraksamaya yer yoktur. Hukuk devleti ilkesi, bu özelliği nedeniyle belirsizliğe ve sınırsızlığa yol açacak düzenlemeleri uygun karşılamaz.” tespiti ile merkezi idarenin Anayasa karşısında yetkisini belirtmektedir. Aynı şekilde, “Bilindiği gibi, Anayasa’nın 6. maddesinde, hiçbir kimse veya organın kaynağını Anayasa’dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı belirtilmektedir. Oysa, itiraz konusu kural, merkezi yönetimi Anayasa ile kendisine verilen idari vesayeti aşan yetkilerle donatmaktadır. Bu durumda merkezi yönetimce kullanılan yetkinin kaynağını Anayasa’dan aldığı ileri sürülemeyeceğinden 6. maddeye açık bir aykırılığın varlığını kabul etmek gerekecektir.” denilerek yetki sınırı çizilmiştir. Karara konu olan uyuşmazlık, merkezi idare içişleri Bakanlığı ve yerinden yönetim kuruluşu olan belediyeler arasında geçmekte olup, içişleri Bakanlığı’nın vesayet makamı olarak yetki sınırı çizilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin 2006/66 Esas, 2008/157 sayılı kararında ise meslek odalarının işlevine işaret edilmekte ve Anayasa’dan kaynağını almayan bir yetkinin kullanılmayacağına vurgu yapılmaktadır:

“Demokrasi, Anayasa’nın Başlangıç kısmıyla 2. ve 5. maddelerinde, devletin korumakla ve özen göstermekle yükümlü olduğu ilkeler arasında yer almakta, özgürlükçü niteliğinin erdemi ve değeri de, hukuk devletinin çağdaşlaşmasına katkısı nedeniyle büyük önem kazanmaktadır. Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Demokrasinin en önemli ilkelerinden biri de hukuk devleti ve hukuk güvenliğidir.

Meslek Kuruluşlarına, üyelerinin nitelik ve niceliği, ürettikleri iş ve hizmetlerin toplumun temel ihtiyaçlarına yönelik olması ve ülke genelinde yaygınlığı, çoğulcu demokratik gelişim ortamında etkili bir sivil toplum örgütü rolünde bulunmaları, örgütlülüğün üyelere getirdiği yararlar ile toplum çıkarlarının uygun düzeylerde dengelenebilmesi ve demokratik toplum kültürünün kamu düzeninde olumsuzluk yaratmadan

derinleştirilebilmesi nedenleriyle, kamusal nitelik kazandırılarak, Anayasa’da yer verilmiştir.

Demokrasi, siyasal mekanizma dışında, aynı zamanda bir yaşam biçimidir. Bir meslek örgütüne üyelik, işlevsiz olur ve biçimsel üyelikten öteye geçemezse, demokratik bir örgütlenmeden de söz edilemez. Bu tür işlevsiz örgütlenmeler, kuramsal ve somut olarak var olmalarına karşın, gerçek anlamda varlıkları tartışmalı ve etkisiz hale gelir. Kamu hukuku kurallarına göre yönetilmesi anayasal güvence altında bulunan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının işlev ve etkileri de hukukun koruması altındadır. Meslek kuruluşlarının etkinliği, sorumluluğu ve yükümlülüğü, belirli bir düzen ve disiplin içinde faaliyette bulunması, görevlerinin boyut ve kapsamına bağlıdır, işlevsizliği ve biçimsel örgütlenmeyi aşmanın yolu, mesleğin tüm alanlarında ve meslekle ilgili işlemlerde, ilgili meslek kuruluşuyla organik bağlantının, meslek kuruluşunun kimlik ya da belgesinin esas alınması, diğer bir deyişle, meslekle ilgili faaliyetlerle meslek kuruluşu arasındaki olgusal bağın koparılmamasıdır.

Dava konusu kuralların, meslekle bağlantılı kimi alanlarda meslek kuruluşu tarafından verilen belgenin kullanılmasının sınırlandırılması ve böylece mesleğin en önemli organının oluşumunu işlevsiz hale getirmesi, Ziraat Odalarının işleyişinde, demokrasiye ve hukuk güvenliğine aykırı düşen, demokratik örgütlenmenin sürekliliğini zaafa uğratan bir düzenlemedir.

Bu nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa’nın 2. ve 135. maddelerine aykırıdır ve iptalleri gerekir.”

Yine Anayasa Mahkemesinin 2015/106 esas 2016/128 kararında;

“Anılan hükme istinaden, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğince ve Odalarca katılım sağlanması düşünülen uluslararası toplantı ve kongreler öncesinde Bakanlıktan izin alınması gerektiğine ilişkin olarak dava konusu edilen 21/08/2014 günlü, 77681855/330 sayılı işlemi tesis ettiği anlaşıldığından, 6235

sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinin uyuşmazlıkta uygulanacak kural haline geldiğinde kuşku bulunmamaktadır.

Aynı maddenin beşinci fıkrasında da, 'Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin İdarî ve malî denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir.' hükmü yer almaktadır. Genel olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerindeki Devlet denetiminin bir vesayet yetkisi olduğu kabul edilmektedir. Ancak, kamu kurumu niteliğindeki meslek kurumlarında uygulanması gereken vesayet, Anayasa'nın 127. maddesinin beşinci fıkrasında öngörülen vesayet yetkisinden farklıdır. Bu maddede vesayet yetkisinin hangi koşullarda kullanılabilceği açıklanmakta olup, bu koşullar, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması olarak sayılmaktadır. Buna karşın, Anayasa'nın 135. maddesinin beşinci fıkrasında, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerinde devletin 'idari ve mali denetiminden' söz edilmektedir. Dolayısıyla, merkezî idarenin kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları üzerindeki denetimi idari ve mali denetimin ötesine geçmemelidir. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odalar, Kanun'da belirtilen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere kurulan tüzel kişiliğe sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olup, merkezî idarenin bu Birlik ve Odalar üzerindeki denetimi de yukarıda açıklanan nedenlerle idari ve mali denetimle sınırlı olmalıdır. Dava konusu kural ile, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini veya Odaları temsil etmek üzere uluslararası toplantı ve kongrelere katılmak için Bakanlıktan izin alınması şartı getirilmiş, do ayısıyla idari ve mali denetimin kapsamı aşan şekilde izin verme yetkisi Bakanlığın takdir yetkisine bırakılmıştır. Bu durum, idari ve mali denetimin ötesinde, merkezî idarenin vesayet denetimi yetkisini aşacak biçimde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ile Odaların hiyerarşik olarak Bakanlığa bağlanması anlamına gelmektedir. Söz konusu izin verme yetkisinin idari ve mali denetim yetkisiyle bağdaşmayacağı açıktır. Bu durumda, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğini veya Odaları temsil etmek üzere uluslararası toplantı ve kongrelere katılmak için izin verme yetkisini idari ve mali denetim yetkisini aşacak biçimde

merkezî idare içerisinde yer alan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına veren 6235 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinin Anayasa'nın 135. maddesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır." Şeklinde karar verilmiştir.

Bu kararlarda da görüleceği üzere, İmar Yasası ile mesleki denetimin engellenmesine yönelik girişimler Anayasa'ya aykırı olup, aynı zamanda yargı kararlarının yasama organı eliyle ihlalidir.

7. MESLEKİ DENETİME NEDEN KARŞI ÇIKILIYOR?

Siyasi iktidar ve sermaye çevreleri, öncelikle mesleki denetime salt meslek mensubunun denetlenmesi olarak bakmamakta, aslında dolaylı da olsa iktidar alanlarının denetimine karşı çıkmaktadır. İmar planları ile her türlü yatırım için hazırlanan plan ve projelerin tasarımını yapan şehir plancıları, mimar ve mühendislerdir. Meslek mensuplarının denetimi aynı zamanda Bakanlıkların, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) nın, belediyelerin, valiliklerin vb. idareler ile bu idarelerin paydaşı konumuna gelen şirketlerin iş ve işlemlerinden de haberdar olmaktır. Katılımcılık ilkesi ve saydamlıktan kaçmak isteyen bir iktidar, yapılan iş ve işlemlerden kamuoyunun haberdar olmasını da istemez. Özellikle, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, 636, 648 sayılı KHK' lar ile İmar Kanunu (bu hukuksal düzenlemeler dahi parlamentonun ve kamuoyunun bilgisinden kaçırılarak kural haline dönüştürülmüşlerdir) ve alt düzenleyici işlemlerle merkezi idareye (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) verilen olağanüstü yetkiler düşünüldüğünde, Anayasal güvence altında olan ormanlar, meralar, tarım arazileri, kültür ve tabiat varlıkları, kıyıları, dereler dahi satışa sunulur hale getirilmişlerdir. Kentsel Dönüşüm Kanunu olarak da adlandırılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, mülkiyet hakkının yok sayılmasından, yargı süreçlerinin Anayasa'ya aykırı bir şekilde sınırlandırılmasına değin pek çok anti demokratik kuralla, üstün kamu yararı gerektiren tüm alanların ranta açılmasını öngören bir içerik taşımaktadır. Kentsel dönüşüm düzenlemeleri içerisinde yerel yönetimlerin yetkisi dahilinde olan ruhsat ve onay işlemleri gibi imar uygulamaları merkezi idarenin etki alanına taşınmış ve yerel yönetimleri söz sahibi olmaktan

çıkartmıştır. Aynı işlemler, meslek odalarının yetkilerini daraltarak ya da ortadan kaldırarak, yapılaşma süreçlerindeki bütün yetkinin iktidarın tekelinde toplanmasını hedeflemektedir. TMMOB ve bağlı Odalarına yönelik yapılan ve önümüzdeki süreçte gündeme gelmesi muhtemel düzenlemelerin otoriter yetki tekelleşmesi olduğunu söyleyebiliriz. Anayasa'ya aykırı düzenlemelerle akademik mesleki disiplinlerin ve kamu yararının dışlanmak istendiği çok açıktır.

İktidar çevresinde kümelenen sermaye ise sunacağı hizmetin ve elde edilecek kârın denetimini istememektedir. Son 18 yılda devletin birçok katında denetim olgusu rafa kaldırılmış, Sayıştay başta olmak üzere denetim organları işlevsiz hale getirilmiş, teftiş kurulları çalıştırılmayan birimler niteliğine bürünmüştür. Siyasal iktidarın gücünü artırmasına paralel olarak kamusal denetim de zayıflayan bir seyir izlemiştir. Denetimsizlik süreci, yapılaşma alanında da kendini göstermekte, salt piyasa faaliyetine dönüştürülmeye çalışılan mühendislik-mimarlık faaliyetleri, piyasanın yönlendirmesine terk edilmektedir. Yapı sektöründe nitelikli yapılar ve sunulan hizmetlerin kalitesi, bu yapıları yapan ve hizmetleri sunan teknik hizmet kadrosunun niteliğini ve bu kadronun alacağı ücreti de belirler. Avrupa'da bir yapının mühendislik ve mimarlık hizmetinin tutarı yapı maliyetinin % 14-18'i arasında iken ülkemizde hizmete ödenen bedel % 4-5 civarındadır. Neo-liberal söylemde bu "rekabet" olarak sunulurken gerçekte emek sömürüsü ve niteliksiz hizmet sunumu söz konusudur. Bu nedenle kent-kır-çevre rantına ortak olanlar kuralısız, denetimsiz hizmet talep etmekte ve yasal düzenlemeler de bu talepler doğrultusunda yapılmaktadır. Hiçbir yasal düzenlemede meslek mensuplarının hak, yetki ve ücretleri düzenleme konusu olmamıştır. Bu konular serbest piyasanın "rekabet" koşullarına teslim edilmiştir. Mühendislik-mimarlık serbest meslek olmaktan çıkarılarak, meslektaşlarımızın sermaye şirketlerinin çalışanlarına dönüştürülmesi benimsenmiştir.

Mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin küreselleşmesi dünyanın gündemindeki bir konudur ve uluslararası gündemin en üstünde yer almaktadır. Yani mühendis, mimar ve şehir planlama hizmetleri yalnızca

ulusal sınırlar içinde değil küresel sermayenin ilgi alanı içindedir. Bunu Dünya Ticaret Raporu (WTO) ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması(GATT) raporlarında görmek mümkündür.

2011 yılı Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) Sekreterlik Raporu değerlendirmesinde, “sektörün ekonomik önemi” en önemli başlıklardan birini oluşturmaktadır. Mühendislik hizmetinin diğer faaliyetlerle olan yakın ilişkisinden dolayı çoğunlukla diğer hizmet alanlarının bilançolarına dahil edilmesi nedeniyle ekonomik önemi ve boyutunun rakamsal olarak tam ifade edilemediği tespitinden sonra, 2006 yılında mühendislik hizmetine yapılan küresel harcamanın 750 milyar dolar olduğu belirtilmektedir. En büyük payı, hava-uzay, otomotiv, kimya, endüstriyel makinalar, petrol ve gaz, elektrik ve su gibi kamusal hizmetler, inşaat ve tıp sektörlerinin aldığı ifade edilmektedir. Eurostat tarafından hazırlanan 42/2008 “Architecture, engineering and technical testing” adlı raporda, Avrupa Birliği’ne üye 27 devletin (EU-27) ekonomisi ile Norveç’i kapsayan bir araştırmada, mimarlık ve mühendislik hizmetleri, toplam cironun % 17’si ihracat kalemi teşkil etmekte, bu ihracat kaleminin % 70’inin büyük firmalar aracılığıyla gerçekleştiği belirtilmektedir.

Rapor, “Düzenleme ihtiyacı” ve “Kısıtlayıcılık Seviyeleri” başlıkları altında uluslararası mühendislik hizmet ihracındaki ulusal kısıtlamaları ve düzenlemeleri hizmet dolaşımını ve rekabeti engelleyen unsur olarak görmektedir. Bilginin asimetric olması, ulusal düzenlemeler hakkında bilgi eksikliği, ulusal mevzuatların koyduğu kısıtlamalar, yeterlilik hükümlerinin ülkeden ülkeye değişmesi, asgari fiyatlar, reklam yasağı, ikamet zorunluluğu gibi kısıtlamalar pazara girişi engelleyen unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Küresel sermaye ve ülkelerdeki izdüşümleri, mühendislik ve mimarlık hizmetlerindeki serbestliği yalnızca Üçüncü Dünya ülkelerinden istemekte ve hizmet ticaretlerini de zaten bu ülkelere yapmaktadırlar. G-7 ülkelerinin dayattığı sistem, kendi ülkeleri dışında mühendislik ve mimarlık hizmetlerinde denetimsizlik ve kuralsızlıktır.

8. SERMAYE- BAKANLIK-YÖK KISKACINDA MESLEĞİN GELDİĞİ NOKTA

Mühendislik, mimarlık ve şehir planlama mesleğinin unvan sorunundan, hizmet sunumuna ve yeterliliğine ilişkin yapısal ve uygulama sorunları mevcuttur. Ülkemizde dünya genelinde tanınan bütüncül bir sistemin henüz oluşturulamamış olması yanında kamu erkini elinde bulunduranların müdahaleleri ile bu alan her geçen gün daha da içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Hatta bazı mühendislik alanlarına yönelik kararlar ile mesleki icra şart ve kuralları bu alanlarda ilgisi bulunmayan karar vericiler tarafından alınmaktadır.

Ülke topraklarının % 96'sının deprem riski altında olması, halk sağlığı, milli güvenlik ve kamu yararını doğrudan ilgilendiren üretim ve hizmet sunumu yapması nedeniyle ülkemizde, mühendis, mimar ve şehir plancılarının mesleki yeterlilikleri önem arz etmekle birlikte, mesleki yeterlilik aranması ve denetlenmesi yönünde Odaların yetki ve inisiyatifleri zayıflatılmıştır. Dolayısıyla ülkede mühendislik, mimarlık ve şehir planlama uygulamalarının sadece kayıt altına alınması ile ilgili kurullarla yetinilmektedir. Devlet yapıları ve kamu niteliğine haiz yapılar mesleki yeterliliğe dair uygulamalarını da genel anlamda sadece kayıta indirgemıştır. Bu kayıt şekli de ticari statü ve diplomanın varlığı veya yılına dairdir. Akademik öğretim=mesleki yeterlilikle bütünleştirilmiştir.

Meslek alanındaki kuralsızlık ve denetimsizlik, yabancı sermaye ve yerli ortaklarının mesleki denetime karşı çıkışları 1970'li yıllarda başlatılmıştır. Hatta TMMOB Kanunu'nun değiştirilmesi dahi gündeme gelmiş ve Senato'da belli süre bekledikten sonra gündemden düşmüştür. Kentlerin birer rant alanına dönüştürülmesi süreci, mesleki denetime karşı çıkışla özdeştir. Yabancı mühendislerin akademik yeterliliği ve mesleki yeterliliğine ilişkin, dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı, Başbakanlıkta yapılan bir toplantıda “..benim çalıştırdığım mühendise TMMOB niçin karışıyor..” diyebilmiştir.

Tüm altyapı hizmetlerinin konsorsiyumlar eliyle gerçekleştirilmekte olduğu günümüzde, önce 2010 yılında yabancıların çalışma iznini düzenleyen o zaman yürürlükte bulunan 4817 sayılı kanunun 12.

maddesinde değişiklik yapılarak “Mesleki hizmetler kapsamında çalışacak yabancılara akademik ve mesleki yeterlilik ile ilgili işlemleri tamamlanıncaya kadar, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla bir yılı geçmemek üzere ön izin verilebilir” biçimine dönüştürülerek yabancı meslek mensupları kayıttan muaf hale getirilmiştir. Daha sonra ise 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun 13 Ağustos 2016 tarihinde 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanununun yürürlüğe alınmasıyla yürürlükten kaldırılmıştır. 6735 sayılı yasa da ülkemiz ve halkımızın ihtiyaçlarını değil yabancı sermayenin çıkarlarını koruyan bir yasadır. Yasa henüz tasarı halindeyken bu yasanın yürürlüğe girmemesi, geri çekilmesi için TMMOB tüm örgüt birimleriyle birlikte yoğun bir mücadele vermiş bu çalışmaların sonucu Meclis’te kabul edilmesi engellenemese de, ülke, halk, meslektaşlarımız ve meslek alanlarımız aleyhine birçok madde engellenmiş veya sınırlama getirilmesi sağlanmıştır. Yabancı mühendis ve mimarlar için ‘Akademik yeterlilik istenmemesi’ uygulaması ise yabancı firmaların tek başına ya da yerli ortaklarıyla taahhüt ettikleri işlerde bu işe münhasır olmak kaydıyla sınırlı tutulmuş, böylece TMMOB ‘nin yetkilerinin budanmasının önüne geçilmiştir.

Kamu İhale Kanunu mevzuatında yapılan sayısız değişiklikle de mühendis ve mimarlar lehine olan hükümler ayıklanmış, anahtar teknik personel koşulu kaldırılmış, mühendis ve mimarların kendi meslek odalarına değil ticaret ya da sanayi odalarına üyelikleri ihale makamı tarafından talep edilir hale getirilmiştir.

5746 sayılı “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunla ise -referans olarak gösterilen Frascati Kılavuzu’na dahi aykırı olarak- mühendislik kavramı teknisyen tanımını içinde zikredilmiştir.

TMMOB’nin asli görevlerinden olan planlama, harita yapımı, arazi ve arsa düzenlemesi, değerleme, parselasyon, etüt ve proje müellifliği, harita plan, proje ve yapım kontrol müşavirliği, her türlü altyapı ve tesisat alanları dahil ilgili mühendis, mimar ve şehir plancılarının mesleki yeterliliğinin belirlenmesi, denetimi, kayıtlarını ve sicillerini tutma görevi 636 ve 644 sayılı KHK’larla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na yapılabileceği belirtilmiş ve yetki gaspı yapılmıştır.

YÖK bununla da yetinmemiş, teknik eğitim fakültesi mezunu teknik öğretmenleri de mühendis yapmaya karar vermiştir. Sınavı başarıyla geçenler bir yıllık tamamlama eğitimi aldıktan sonra mühendis topluluğuna katılmaya devam etmektedirler.

Denklik yönetmeliğine göre yabancı ülkede okuyup, denklik sınavına girmek zorunda olanlara da denklik belgesi düzenlenmeye başlanmıştır. YÖK kendine sunulan yabancı ülke diplomalarını inceleyemiyor olmalı ki, sahte diplomalara dahi denklik belgesi düzenleyebilmektedir.

Plansız, programsız, alt yapısız, hocasız açılan mühendislik ve mimarlık fakültelerinin eğitim kalitesini tartışmaya dahi gerek yoktur.

Teknoloji fakültelerinden mezun olanlar, teknik öğretmenlerden mühendis topluluğuna katılanlar ve diğer mühendislik ve mimarlık fakültelerinden mezunlarla sayıları bir milyonun üzerinde olacak mühendis, mimar ve şehir plancıları ülke içinde ve uluslararası hizmet ticaretinin neresinde olacaktır? Akademik yeterliliği alt düzeylerde seyreden eğitimin yanında mesleki denetimden kaçırılan bu meslek mensupları tamamen sahipsiz bırakılmaktadır.

Artık ülkemizde, ne akademik yeterlilik ne de mesleki yeterlilik kriteri bulunmaktadır. Bilinçli olarak itibarsızlaştırılarak gerek ülke topraklarında gerekse dünya ölçeğinde ara eleman niteliğine büründürülen meslek mensuplarının Türkiye sınırları dışında hizmet sunumu neredeyse imkansız hale gelmiştir. Kendi ülkemizde ise yurt dışında uzaktan eğitim alanlar, yüksekokul mezunları mühendis konumuna yükseltilmiş olup, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama meslekleri yok edilmektedir. Bu kaotik ortamda gerek kamu yararının gerekse meslek yararının düşünülmediği ve tasfiye edildiği açıktır.

9. MESLEKİ DENETİM UYGULAMASININ YASAKLANMASI KARŞISINDA DOĞACAK KAMU ZARARLARI NELERDİR? KİMLERİN HAKKI İHLAL EDİLMEKTEDİR?

Bir insan hakkı olan sağlıklı, dengeli ve güvenli bir çevrede yaşama ve bu kapsamda barınma ihtiyacının giderilmesinin temel koşullarından

birisi doğrudan yaşam alanlarımızı düzenleyen mühendislik, mimarlık ve şehir planlama mesleklerinin yetkin kişiler tarafından bilimsel ve teknik ilkelere uygun bir şekilde yapılmasıdır. Bu koşulların sağlanıp sağlanmadığına ilişkin denetimi içeren “mesleki denetim uygulaması” kamu yararına-kamu adına yapılan TMMOB’nin Anayasal bir görevidir.

Bu bağlamda TMMOB ve bağlı Odaları bir kamu hizmeti olan “mesleki denetim uygulama” süreci dışında bırakıldığında kamu sağlığı ve güvenliği tehlikeye atılmış olacaktır. Ülkemizde; denizlerin, ekolojik sistemin, doğal çevrenin korunması ve topraklarının tamamına yakınının deprem kuşağında olması nedenleriyle mesleki denetim uygulaması hayati önem taşımaktadır.

Tarihsel süreçte mesleki denetim uygulaması “sağlıksız proje üretimini engellemek”, “yapım sürecinde fenni mesuliyet mekanizmasını disipline etmek” ve “toplum yararına bir yapı üretim sürecini projelendirme aşamasından başlayarak kurgulayabilmek” amacıyla başlatılmıştır. Aynı zamanda mesleki denetim uygulaması; sağlıklı, risklerden arındırılmış, güvenli toplumsal ve fiziksel çevreler yaratmak, bunu yaparken doğal ve tarihsel çevreyi korumak, toplumun doğal çevre ile sağlıklı ilişkisini sürdürülebilir kılmak, belirli bir kesiminin değil tüm toplumun esenliğini gözetmek demektir.

Mesleki denetim uygulamasında meslek odalarının süreç dışına çıkarılmasıyla kamu sağlığı, yaşam hakkı, sağlıklı ve güvenilir konutlarda barınma hakkı kuralsız ve kontrolsüz piyasa koşullarına terk edilecektir.

Mesleki denetim uygulamasının devam ettiği bugüne kadarki dönemde dahi, imara aykırı yapılaşma, gecekondulaşma, niteliği bilinmeyen yapı stokuna sahip yerleşim yerlerinin oluşmasının sonucunda, ülkemizde meydana gelen depremlerde binlerce insanımız hayatını kaybetmiştir. Plansız yapılaşma ile mimarlık ve mühendislik proje süreci dışında, denetimsiz olarak gerçekleşen niteliksiz yapı stokuna göz yummak ülke kaynaklarının heba edilmesi demektir.

Mesleki denetim uygulamasından vazgeçmek sağlıklı, risklerden arındırılmış yerleşim alanlarından, aynı zamanda toplumsal

gereksinimlerin doğru ve gerçekçi bir biçimde saptamak ve planlamaktan da vazgeçmek demektir. İnsanca barınma hakkı ve deprem gerçeğinin gerektirdiği yapı denetimi, enerji, tarım, orman, su kaynakları ve kentlerin yönetimi gibi alanlarda mühendislik-mimarlık-şehir plancılığının mesleki denetim ve bilimsel-teknik kriterleri devre dışı bırakılmış olacaktır.

Mesleki denetim uygulamasından vazgeçmek mühendislik, mimarlık, şehir planlama mesleklerinin tasfiyesi ve meslek alanlarımızın sermayenin sınırsız talanına açılması demektir.

Mesleki denetim uygulamasından vazgeçmek çevreye duyarlı teknik altyapısını tamamlamış, nitelikli yaşam alanlarının oluşturulmasından ve sağlıklı-doğru bir imar düzeninden vazgeçilmesi demektir.

Mesleğini kamu-toplum yararı için icra eden mimar, mühendis ve şehir plancılarının itibarsızlaştırılması, mesleğini icra etme hakkının elinden alınmasıdır. Mesleki denetim uygulamasının kaldırılması ülkenin geleceğinden vazgeçilmesi demektir.

Mühendislik, mimarlık ve şehir planlama meslek alanlarının, sermayenin rant alanı haline getirilmesine yönelik büyük oyunun bozulması için şimdi TMMOB ve Odalarımıza sahip çıkma zamanıdır.

TMMOB ve bağlı Odalarına yönelik yeniden yapılandırma hamleleri ile mesleki denetimin yok edilmesi çabaları, iktidarın, bugün saray rejiminin, kamusal alana yönelik neoliberal-totaliter sentezi yaklaşımının bir sonucudur. Zira 1980'lerden bu yana kamusal alanın tasfiyesine yönelik politikalar bu iktidar döneminde tepe noktasına taşınmış ve bugün totaliter ve rantçı bir içerik kazanmıştır. Kamusal alanı üretimden hizmetlere varıncaya dek büyük oranda tasfiye eden iktidar, 2009 tarihli Devlet Denetleme Kurulu Raporu'nda alternatif örgütlenme formu olarak önerilen "*sivil toplum kuruluşu*" yapıları neoliberal projeksiyonu ile uyumlu, totaliter ve rantçı bir yönetim felsefesine sahiptir.

TMMOB, kamusal birikim ve hizmetleri sermayeye devrederek bu kesimler lehine haksız kazanç sağlayan usulsüz ve hukuka aykırı

uygulamalar karşısında mücadelesini yıllardan bu yana sürdürmektedir. Bu mücadelenin, iktidara özellikle özelleştirme, çevre ve kent rantları konusunda engel oluşturduğu bilinmektedir. Bu nedenle TMMOB örgütlülüğü, bizzat Cumhurbaşkanı, Bakanlar ve bazı Büyükşehir Belediye Başkanları ile yandaş medya tarafından birçok kez hedef tahtasına oturtulmuştur. Dolayısıyla Birliğimiz ve benzer bazı yapıların *Anayasal kuruluş, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu ve kamu tüzel kişiliği* niteliklerinden arındırılarak ele geçirilmesi ve iktidara hizmet eder duruma getirilmesi amaçlanmaktadır.

Mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda mühendis, mimar, şehir plancılarını temsil etmek, hak ve çıkarlarını halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal, kültürel gelişmelerini sağlamak, mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini hazırlamak; bu amaçla meslek alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek; bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirmek, bunların yaşama geçirilmesi için mücadele etmek, bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmaları bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürmek görevlerinden TMMOB'yi hiç kimse alıkoyamayacaktır.

Ülkemize, halkımıza, mesleklerimize, meslek örgütlerimize ve birliğimize sahip çıkmaya devam edeceğiz.

Yaşasın TMMOB örgütlülüğü!

Yaşasın haklı mücadelemiz!

KISALTMALAR:

TMMOB; Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

SMM; Serbest Mühendislik-Mimarlık ve Müşavirlik

BT; Büro Tescil

WFEO; Dünya Mühendislik Birlikleri Federasyonu

FEANI; Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu

OMDU; Ortak Mesleki Denetim Uygulaması

FEANI; Avrupa Ulusal Mühendislik Birlikleri Federasyonu

FIG; İngiltere Uluslararası Harita Mühendisleri Federasyonu

CTI; Fransa Mühendislik Diplomalari Komisyonu

CNISF; Fransız Ulusal Mühendisler ve Bilim Adamlari Konseyi

CCPE; Kanada Profesyonel Mühendisler Konseyi

RIBA; İngiltere Kraliyet Mimarlık Enstitüsü

TOKİ; Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

WTO; Dünya Ticaret Raporu

GATT; Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması

GATS; Hizmet Ticareti Genel Anlaşması

EU-27; Avrupa Birliği'ne üye 27 devlet

YÖK; Yüksek Öğretim Kurumu

